

Krajský hejtman Ferdinand Voith svobodný pán von Sterbez, čestný občan Polné

Místodržitelství rada, krajský a okresní hejtman, rytíř knížecího Hohenzollernského řádu II. třídy, protektor měšťanského ostrostřeleckého sboru v Kutné Hoře a Kouřimi Ferdinand Conrad Johann Voith, svobodný pán von Sterbez, se narodil 20. května 1813 v obci Kámen. Byl vnukem důstojníka rakouské armády Jana Voitha (1746–1831), od roku 1788 držitele vojenského řádu Marie Terezie, který byl udělován za neobvyklou odvahu v boji s nepřitelem. Nositelé řádu získali vedle doživotní penze i dědičný šlechtický titul – svobodný pán. Jana Voitha povýšil do stavu svobodných pánů císař Leopold II. za projevenou osobní statečnost ve válce Turecka proti Rakousku a 28. února 1791 mu udělil erb a predikát von Sterbez. Jan Voith se proslavil zejména při obraně Veteraniho jeskyně (Pestera či Grotta Veterani), která se nalézá na levém břehu Dunaje v Dunajské soutěsce na území dnešního rumunského Banátu. Jeskyně měla strategický význam, neboť odtud byla ovládána plavba po Dunaji. V roce 1788 ji od 11. do 31. srpna hájilo proti turecké převaze 400 vojáků pěchotního regimentu Brechainville č. 25 pod vedením majora Ludwiga von Stein a za podpory 10 děl. Těm velel poručík Jan Voith. Hrdinným obráncům pak Turci umožnili volný odchod. Podle jména nedaleké hory Veliki Štrbac pak byl vybrán i jeho predikát von Sterbez.

Popis znaku, který Jan Voith obdržel od císaře: v prvním a čtvrtém červeném poli čtvrceného štítu je zlatý lev držící hlavu Turka, ve druhém a třetím stříbrném poli dva zkřížené praporce. Na štítě spočívá koruna svobodných pánů a na ní tři korunované turnajské přílby s červenostříbrnými příkrývadly. Klenotem jsou dva zkřížené praporce, rostoucí zlatý lev držící v tlapách useknutou hlavu Turka a obrněná paže držící meč. Znak stojí na vojenské trofeji. Za znakem je průhled do krajiny s Dunajem a Veteraniho jeskyní.

Úspěšnou vojenskou kariéru si vybudoval i starší syn Jana Voitha Václav Ferdinand (1770–1827), který se zúčastnil napoleonských válek, kde se jako důstojník štábu generálního ubytovatele proslavil při obraně města Ulmu v roce 1806 a v bitvě u uherské pevnosti Ráb v roce 1809. Stejně jako jeho otec obdržel za statečnost vojenský řád Marie Terezie.

Otec Ferdinanda Voitha, důstojník 28. pěšího pluku, Vincenc Voith von Sterbez (1785–1845), opustil nastoupenou vojenskou kariéru a stal se posledním dědičným poštmistrem na poště Kámen (Steindorf) u Habrů. Dědičná pošta znamenala, že úřad poštmistra byl dán císařským privilegiem jedné rodině, kde se dědil z otce na syna. Když nebyl mužský potomek, převedl se úřad na vdovu nebo na dceru. Jestliže se vdova znovu provdala, přešlo držení stanice převážně na jejího nového muže, obdobně jako když správu převzala dcera. Ferdinandova matka Terezie (1790–1838) byla dcerou poštmistra Konráda Kocy (Kočí). Poštovní služba jí zde byla slavnostně svěřena zvláštním výnosem císaře v roce 1835. V budově poštovní stanice, která stála při císařské silnici z Vídně do Prahy, přespala i císařovna Marie Terezie. V rodině von Sterbez se pak dlouho pietně uchovával a opatroval „císařovnin pokoj“.

V Německém (Havlíčkově) Brodě navštěvoval Ferdinand Voith hlavní školu a v letech 1824–1829 úspěšně absolvoval tamní premonstrátské gymnázium. Poté vystudoval práva na filosofické fakultě pražské univerzity, kde získal potřebnou průpravu pro vstup

*Ferdinand Voith von Sterbez (1813–1882)
(Městské muzeum Polná)*

do státních služeb, kterým zůstal věrný po celý život. Profesní dráha Ferdinanda Voitha byla pestrá. V letech 1835–1836 pracoval na českém guberniu v Praze, v letech 1836–1841 působil na krajském úřadě v Čáslavi. V letech 1841–1843 se stal c. k. guberniálním koncipientem v Praze, v letech 1843–1849 zástupcem krajského komisaře v Chrudimi. Od roku 1849 do roku 1853 zastával Ferdinand Voith funkci okresního hejtmana v Německém (Havlíčkově) Brodě. V rámci této své funkce musel v roce 1851 osobně dohlížet na noční prohlídku domu Karla Havlíčka Borovského a na jeho zatčení. Pro Voitha to bylo těžké, protože s Havlíčkem udržoval přátelský

vztah. Podle vyprávění Voithových dcer (Berty a Hermíny) měl jejich „fatrle“ dokonce dopředu Havlíčka varovat, že jej přijde zatknout, aby se připravil a odstranil kompromitující materiály.

Od roku 1855, kdy byla Čáslav rozhodnutím císaře Františka Josefa I. opět určena za sídlo Čáslavského kraje, se funkce krajského hejtmána ujal Ferdinand Voith. Do slavnostně vyzdobeného města přijel 9. května. Přivítali jej jásající obyvatelé, kteří slavili, že krajský úřad bude opět v Čáslavi. Později (1866–1882) zastával funkci okresního hejtmána. Voith byl zvolen i poslancem českého zemského sněmu za obce Chotěboř a Habry (1861–1866) a čestným členem archeologického sboru Musea království českého (10. května 1862).

Ferdinand měl pověst pečlivého úředníka a šlechetného člověka. Zasloužil se nejen o rozvoj celého kraje, ale např. i o zlepšení hmotného postavení učitelů. Za tyto zásluhy byl zvolen v roce 1875 čestným členem učitelského spolku Budeč čáslavská. V listopadu 1875 oslavil celý kraj čtyřicet let jeho úřednické činnosti. Spolek vojenských veteránů v Polné Voithovi na počest této události udělil čestné členství. Jako významné osobnosti politického a veřejného života se 16. ledna 1876 usneslo zastupitelstvo města Polné udělit Voithovi čestné měšťanství. Diplom, který vyhotovil učitel Antonín Klusáček, byl doručen do Čáslavi zvláštní deputací v čele s polenským purkmistrem Antonínem Pittnerem. Obyvatelé Polné zvláště ocenili tu skutečnost, že Voith navštívil Polnou hned druhý den po velkém požáru v roce 1863, aby *radou i skutkem pohořelým přispěl*. Měl se i účastnit pohřbu obětí požáru a ze svých prostředků daroval polenským pohořelým 500 zlatých.

V květnu roku 1837 se Ferdinand Voith jako koncipista krajského úřadu v Čáslavi oženil s Marií baronesou von Herites (1816–1885). Svatba se konala v kapli zámku Věž (10 km od Havlíčkova Brodu). Zámek a panství vlastnil Eduard Křivánek, manžel nevěstiny sestry Karolíny. Manželům Voithovým se celkem narodilo 11 dětí, dospělosti se však dožili jen Marie Terezie (1838–1900), Vincenc (1842–1912), který pokračoval ve vojenské kariéře, Berta (1844–1920), Rudolf Eduard, pán na Osečanech u Sedlčan (1848–1905), Hermína, nositelka dámského záslužného řádu Alžbětina (1851–1921) a Ferdinand (1856–1885). Nikdo z nich však neměl potomky, a tak rod von Sterbez vymřel po meči i po přeslici. Vincence Voitha roku 1864 adoptoval poslední žijící baron von Herites, jeho strýc Tadeáš. Vincenc se poté tituloval Voith-Herites von Sterbez.

Povahové rysy Berty Voithové zachytil spisovatel František Xaver Šalda ve své povídce „Zamiloval se do domu“. Rodinu Voithových znal spisovatel velmi dobře, neboť Ferdinand Voith se v Časlavi stýkal se Šaldovým otcem, poštovním oficiálem, a často k němu přicházel na návštěvu. Sestry Voithovy prosluly jako výborné divadelní ochotnice a jejich jména spolehlivě plnila sál čáslavského divadla.

Okresní hejtman Ferdinand Voith von Sterbez zemřel 10. února 1882 v Časlavi a o tři dny později byl pohřben na hřbitově u kostela sv. Alžběty. Na poslední cestě se s ním přišlo rozloučit údajně na 15 tisíc občanů, členů různých korporací (např. kutnohorský ostrostřelecký sbor s praporem a kapelou) a deputací. Veřejná sbírka, vyhlášená na postavení Voithova pomníku, však nepřinesla tolik peněz, jak se očekávalo. Na hřbitově (zrušeném roku 1909) navíc ani nebylo na pomník místo. Z těchto všech důvodů byla Voithovi pořízena vděčným okresem Čáslavským v kostele sv. Petra a Pavla jen pamětní deska, která byla odhalena 15. září 1884.

Okresní zastupitelstvo zřídilo na počest Ferdinanda Voitha v roce 1887 nadaci pro žáka čáslavského gymnázia ve výši 700 zlatých. Za svého života byl jmenován čestným občanem řady měst – Havlíčkova (Německého) Brodu, Časlavi, Habrů, Chotěboře, Humpolce, Kácova, Ledče, Poličky, Kutné Hory a Polné.

Prameny a literatura:

- Státní okresní archiv Kutná Hora, osobní fond Voith von Sterbez Ferdinand
- Státní okresní archiv Jihlava, Archiv města Polná, kniha 268 – Kniha památní města Polny, díl II. počínajíc od roku 1836
- Čtvrtník, Pavel – Galuška, Jan – Tošnerová Patricia: *Poštovníctví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Liberec 2008
- Drašner, František: *Karel Havlíček Borovský na Vysočině*, Havlíčkův Brod 2003
- Marek, Milan: *Čáslavsko v literatuře*, Pardubice 1958
- Steinbauer, Jan: *O předcích zemského a říšského mladočeského poslance JUDr. Eduarda Brzoráda: Děje rodů von Herites, von Krziwanek, Delorme a Brzorád*, Praha 2009
- Straka, František: *O rodinách a šlechtě v Kolíně a okolí*, Věstník Klubu čsl. turistů – odbor Kolín, 1930, č. 9–10, s. 114–116
- Špiritová, Alexandra: *Slovník představitelů státní správy v Čechách v letech 1850–1918*, Praha 1993, s. 213

Kratochvilná poznámka ke zřízení kašen roku 1869

Po velkém požáru Polné dne 4. srpna 1863 vyvstala potřeba zajistit dostatek vody v ulicích.¹ Za starostování Antonína Pittnera bylo proto v letech 1865 až 1872 obměněno celkem pět dosavadních dřevěných kašen, vesměs ve špatném stavu, za kašny kamenné. V roce 1865 nechala městská rada zřídit dvě kamenné kašny – jedna přiléhá k budově měšťanského pivovaru, druhá byla postavena v Růžové ulici.² Zhotovitelem kašen byl kameník Václav Prchal ze Slavniče, který práci provedl nákladem 358 zl.³ Tím se však problém zcela nevyřešil a v budoucích letech byly nové kamenné kašny pořizovány ještě dvakrát – v roce 1869 a naposledy v roce 1872, kdy byla obměněna ztrouchnivělá dřevěná kašna na Horním městě, nedaleko za Horní bránou u tehdejšího Melounova domu (později Linhartův dům či stará pošta). Zhotovitelem byl jihlavský kameník Václav Štefan – přesněji spíše Winzenz Stephan⁴; kašnu provedl za 260 zl.⁵ Pozastavme se krátce u pořízení kamenných kašen v roce 1869.

Na zasedání městského zastupitelstva dne 7. února 1869 navrhnul starosta Antonín Pittner výměnu dalších dvou dosavadních dřevěných kašen za kamenné o rozměru 7 krát 7 stop; k návrhu radního Antonína Schmidta bylo odsouhlaseno, že náklad bude kryt z obecního kmenového jmění – obyvatelé města tak byli ušetřeni návrhu zastupitele Františka Bergmanna, aby náklad byl rozložen do mimořádné berní přírážky pro každého daňového poplatníka.⁶

---

¹ Otázkou zásobení města vodou se zabýval Šup, Milan: *Teče voda, teče*. Polensko, roč. 1999, č. 4, s. 11–15, a speciálně kašnou „Hébé“ na Sezimově náměstí Prokop, Ivan: *Hébé ze Sezimova náměstí (Z historie jedné kašny)*. Polensko, roč. 1998, č. 1, s. 12–14.

² V protokolu zasedání městského zastupitelstva se objevuje pouze zmínka o zaplacení 15 zl. 70 kr. za podezdívky. Srov. Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Jihlava (dále SOKA Jihlava), Archiv města Polná, kniha 39, nefol.

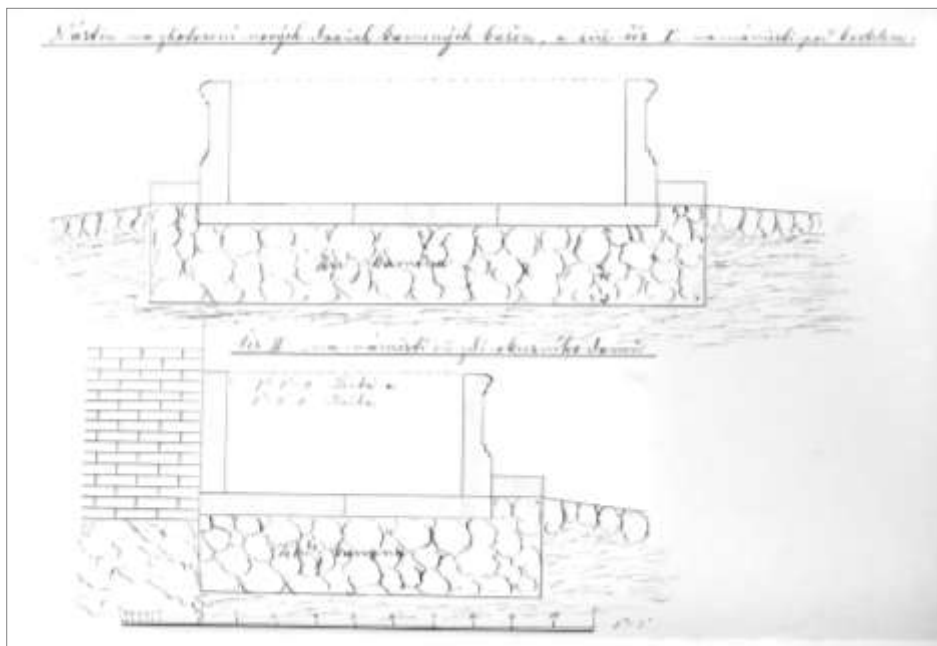
³ Plašil, Filip; Prchal, Jan; Šup, Milan: *Naše krásné zvony hoří posud... Sborník příspěvků k 150. výročí velkého polenského požáru*. Město Polná: Polná 2013, s. 58. SOKA Jihlava, Archiv města Polná, kniha 268, pag. 103.

⁴ Srov. SOKA Jihlava, Archiv města Polná, kart. 94, i. č. 1230, sig. VII-10-1, oferta ze dne 23. 4. 1869.

⁵ SOKA Jihlava, Archiv města Polná, kniha 268, pag. 130.

⁶ SOKA Jihlava, Archiv města Polná, kniha 40, nefol. – protokol zasedání městského zastupitelstva.

Dne 15. února 1869 zpracoval polenský řemeslník Liberát Kundt (malíř, pozlacovač, také fotograf a vůbec technicky nadaný obyvatel města) – patrně na objednávku radního Schmidta, který hodlal prosadit svůj návrh na zvětšení rozměru kašen ze 7 sáhů na 10 – návrh na stavbu dvou kamenných kašen, spočívajících na silných kamenných podezdívkách. První z nich měla být umístěna na Sezimovo náměstí, druhá měla přiléhat k západní zdi budovy okresního soudu na hlavním náměstí (kde měla nahradit již existující kašnu dřevěnou). Kašny o rozměrech 10 krát 10 a 10 krát 6 stop měly být hluboké 3 stopy. Kundt ve své vynalézavosti spočítal, že do větší z těchto kašen by se vešlo 167 věder nebo 41 sudů vody, která by vážila 168 centů. Z Kundtova nákresu dobře vyplývá i profil obou kašen, které měly být svrchu zakončeny obvodovou římsou. Podobná římsa se měla nacházet blíže nad zemí.⁷

Náčrtek menší kašny k budově okresního soudu od Liberáta Kundta, 1869 (MMP)

Na příštím zasedání městského zastupitelstva prosadil radní Schmidt zvětšení kašen⁸ na základě Kundtova nákresu; nákres jihlavského kameníka Stefana Weignera, který nechal vytvořit starosta Pittner

⁷ Městské muzeum Polná (dále MMP), nezapsané archiválie.

⁸ SOKA Jihlava, Archiv města Polná, kniha 40, nefol. – zápis ze schůze 8. 4. 1869.

ještě podle rozměru 7 krát 7 sáhů, byl zamítnut. Proto nechala dne 9. dubna 1869 polenská městská rada obecním sluhou Václavem Lers-tem vyvěsit oznámení z téhož dne, kterým vyhlásila veřejnou soutěž na zhotovení dvou kamenných kašen se svrchní římsou. Jedna z nich měla být čtvercového půdorysu o rozměru 10 krát 10 stop, druhá kašna pak poloviční o rozměru 10 krát 5 stop, obě kašny 4 stopy hluboké – oproti Kundtovu návrhu tak byly kašny prohloubeny. Veřejná licitace byla ohlášena na 24. dubna, při čemž své nabídky měli zájemci předkládat v zapečetěných listech s příloženou kaucí ve výši 50 zl.⁹ Termín dodání kašen byl stanoven nejpozději na září 1869 a městská rada si vyžádala dvouletou záruku za provedení; z opatrnosti si radní vyměnili též postupné splácení ceny díla po více prohlídkách kašen v různých časových obdobích. Vyvolávací cena byla stanovena na 720 zl.

Městská rada obeslala s nabídkou hned osm kameníků.¹⁰ Do vlastní licitace se zapojili čtyři kameníci – Stefan Weigner z Jihlavy, Karel Fiala z Polné, Ignác Eis z Polné a Josef Ficenc z Dolní Cerekve, resp. z Horních Hutí. V místnostech městského úřadu se konala klasická dražební licitace o co nejnižší cenu. Nabídky přítomných zájemců se dostaly na 666 zl., za kteroužto nejnižší nabídnutou cenu byla zakázka přidělena kamenickému mistru Josefu Ficencovi.¹¹

Ten následujícího dne po licitaci napsal městské radě v Polné zají-
mavý dopis:¹²

„Já níže psaný co nejponiženěji žádám o výměnu založeného kaucý, totiž: za těch 50 fl. rak: měny, Štátné půjčku, tež 50ti zlatovou, a doufám, že mě Slavná městská Rada vtéto ponižené žádosti vihověti ráčý poněvadž nejsem tak mohovití a ty peníze jsem sobě jenom na 24 hodin vypujčil a on pojedje dne 26. t. m. pryč, tedy mu je musým nevyhnutedlně odvéct a vtěchto zlých časech jest těžko 50 fl. vypujčit vzlášť unás. Timto musým take slavnou radu zpravyt že počnu hned o kašných pracovat a hned take vozyt a ten kolek tež take opatřím. Tedy opakuji svou poniženou žádost a zustávám k službě oddaný

Josef Ficenc.“

---

⁹ Kromě nezkatalogizovaných archiválií se v MMP nalézá koncept vyhlášení veřejné soutěže též pod č. Po-20/B/495/1.

¹⁰ Stefan Weigner a Winzenz Stephan z Jihlavy, Josef Hurda z Jihlavy, Václav Prchal ze Slavníče, František Mareš z Dolní Cerekve, kameník Pelikán ze Žďírce nad Doubravou, kameník Kačer z Kohoutova a kamenický mistr Josef Ficenc z Dolní Cerekve, resp. z Horních Hutí.

¹¹ SOKA Jihlava, Archiv města Polná, kart. 94, i. č. 1230, sig. VII-10-1, protokol o licitaci ze dne 24. 4. 1869.

¹² MMP, Po-20/D/626, Po-FS 46.302.

Kromě nedobrého pravopisu z citované žádosti plyne, že kamenický mistr Josef Ficenc se nalézal v tak nuzném postavení, že neměl v hotovosti ani 50 zl. na složení kauce, aby se vůbec mohl o polenskou zakázku ucházet. Z toho důvodu si musel půjčit sumu od přítele, kterému ji slíbil vrátit do 24 hodin. Z toho důvodu potom požádal městskou radu v Polné o úlevu, tak, že by namísto hotových peněz přijala městská rada co kauci cenný papír. Této žádosti městská rada vyhověla „znajíc nájemníka Jos. Ficence kameníka z Dol. Cerekve co muže řádného a řemeslníka solidního, zároveň však i jeho chudobné postavení...“¹³

Snad právě bídná situace řemeslníka nakonec vedla k tomu, že nabídnul nejnižší cenu a zakázka byla zadána právě jemu.¹⁴ Obě kašny vyhotovil kameník v předstihu, takže již 24. 7. 1869 byly oficiálně předány objednateli.¹⁵ Kamenická práce byla patrně provedena kvalitně, z dobrého kamene. Navíc byl zachován návrh Liberáta Kundta a obě nové kašny z roku 1869 se svým provedením velmi podobaly již stávajícím kašnám z roku 1865, takže veškeré kašny v Polné vyhlížely jednotně až na rozdílnou dataci. Na prosby Josefa Ficence se městská rada usnesla mimořádně stanovit vyplácení ceny díla rychleji, než bylo původně dohodnuto, aby se kameníkovi v první splátce zaplatila alespoň kamenická práce a dovoz.¹⁶

O kameníku Josefu Ficencovi se podařilo zjistit následující: narodil se 24. 10. 1833 v Horních Hutích čp. 12 u Dolní Cerekve jako nemanželský syn dcery kameníka, až později byl svým otcem – truhlářským mistrem – legitimován; kmotrem dítěti byl též kamenický mistr, shodou okolností jménem Vojtěch Ficenc.¹⁷ Josef Ficenc v Hutích patrně převzal

---

¹³ MMP, nezapsané archiválie. V obecní radě v té době zasedali jako starosta Antonín Pittner a jako radní Antonín Schmidt, Josef Röhrich, Josef Vítek a Ludvík Klusáček. Členy stavebního odboru městského úřadu byli stavitel Ignác Eis, František Janda, František Konečný a František Bergmann.

¹⁴ SOkA Jihlava, Archiv města Polná, kniha 40 – protokol zasedání městského zastupitelstva, nefol. SOkA Jihlava, Archiv města Polná, kniha 268, pag. 125.

¹⁵ Obě kašny dodnes existují. Menší kašna zůstala po zániku budovy bývalého okresního soudu v letech 1945–1947 na původním místě v tzv. dolním parku na Husově náměstí. Větší kašna, která byla původně umístěna samostatně stojící v horní části Sezimova náměstí, byla později přenesena k hlavnímu schodišti děkanského kostela a v roce 2012 restaurována.

¹⁶ SOkA Jihlava, Archiv města Polná, kart. 94, i. č. 1230, sig. VII-10-1, předávací protokol ze dne 24. 7. 1869 s dodatky ze dne 31. 7. 1869 a 24. 11. 1870.

¹⁷ Moravský zemský archiv v Brně (dále MZA Brno), E 67 – Sbírká matrik, kniha 6329, pag. 21. Dítě bylo původně pokřtěno matčíným příjmením jako Josef Partl.

dílnu po svém dědečkovi a později ji provozoval v Horních Hutích čp. 4, kam se přizemil. Protože samotné kamenictví ale nemohlo Ficence uživit, přivydělával si až do smrti ještě jako obuvnický pomocník. Zemřel v Horních Hutích čp. 12 dne 28. 6. 1902.¹⁸

Obě kamenné kašny v Polné tak mohou být vnímány jako solidní práce a trvalá vzpomínka na chudého řemeslníka, který celý život prožil v jediné vesnici, ve které si našel i manželku, a měl to štěstí, že zemřel ve svém rodném domě. Předkládaná drobnost může sloužit také jako exkurs do zadávání veřejných zakázek ve druhé půli 19. století.

Jindřich Coufal

Květnové události roku 1945 ve Zhoří

(Moje vzpomínky na pobyt rumunských vojáků v naší obci)

Méně známou kapitolou je účast rumunských vojáků při osvobozování našeho kraje. Byly to především jednotky 4. armádního sboru divizního generála A. Filipa, které se rozmístily okolo Polné, Dobroutova a Záborné. Jednalo se hlavně o oddíly 2. a 3. horské divize pod velením generálů C. Iordachesca a P. Demetresca. V Dobroutově po nich zůstala pěkná vzpomínka – památka v podobě březového kříže vztyčeného nad mohylou, postavenou na paměť všech obětí v právě zakončené válce. Neznámým jazykem mluvící vojáci byli mnohdy i lehkovážní. A tak se stalo, že sami doplatili na výbuch munice, kdy 15. května v bývalém Saláškově statku v Polné zahynulo 17 vojáků.

V červnu letošního roku byl na místě dřívějšího kříže z ocelových trubek odhalen nový dřevěný kříž (v pořadí již pátá replika), věnovaný památce více než šedesáti tisíc rumunských vojáků, kteří padli nebo se stali nezvěstnými ve II. světové válce na území Československa. Pietního aktu se zúčastnila rumunská velvyslankyně v ČR, hejtman Kraje Vysočina a další hosté a přítomní občané.

Při této příležitosti vzpomínám i dnes, jak jsem se setkával – jako mladý kluk – s těmito vojáky. V sobotu 12. května 1945

---

¹⁸ MZA Brno, E 67, kniha 6339, fol. 204.

přijelo jich do obce Zhoř asi 500. Na faře se ubytovali tři vyšší důstojníci a jejich tělesná stráž. Pan farář P. Viktor Mastný je přátelsky přivítal a mne poslal (jako ministranta) pro klíče od kostela. Chtěli si prohlédnout chrám. Udělali i na mne silný dojem, když při vstupu se všichni pokřizovali (křížem pravoslavným) a poklekli. Pak nastala prohlídka kostela, kterou vedl pan farář. Zajímali se hlavně o obrazy, sochy a plastickou Křížovou cestu. Druhý den dopoledne spali a po obědě pro velké horko odpočívali na trávníku před farou. Nám – zvědavým klukům – ukazovali svou výstroj, fotografie a na památku nám dali nějaké odznáčky.

Dne 11. června 1945 přijelo opět na faru několik vyšších důstojníků zajistit byt pro svého generála, který zde spal po dvě následující noci (údajně to byl brigádní generál P. Demetrescu). Pan farář uvolnil k tomuto účelu celé vrchní podlaží. Na farním dvoře stálo auto se zásobami a celá budova byla dnem i nocí střežena strážemi. Rovněž i pan generál se štábem si prohlédl farní kostel a na památku jsem od něj obdržel nějaký vojenský odznak. Po třech dnech opustili rumunští vojáci naši obec a štáb s generálem se přesunul do připravené budovy ve ždíreckých lesích. I zde jsem je několikrát navštívil.

Následující veršování přibližuje situaci a jednání Rumunů v domě čp. 30 ve Zhoři:

*V pondělí ráno jsme šimlíky zapřáhli,
abychom brambory proorat mohli.
K večeru jsme pak sekli jetel na krmení,
jedeme domů – a jaké to překvapení!
Dva vozy s koňmi za humny jsme viděli,
koně odpřáhli a na pastvu pustili.
Zastavili jsme a od Březí na ně koukali:
Emil¹ na to: „Hochu, jsou zde zas ty Moskali!“
S koňmi do dvora zajel a je vypřahal
a tu sem z humen jeden voják spěchal.
Emil již viděl, že to jsou Rumuni,
byli snědí – jak cikáni –*

---

¹ Emilián (Emil) Dohnal, svobodný, bratr Rudolfa, majitele hospodářství čp. 30 a toho času zástupce starosty obce.

*myslí si, copak to asi za vojáky je
a kde těch deset mužů nocuje?
„Já vidím jak těch deset
na výměnku bude ležeti,
ať se tam vyspí – stejně se tam nedá
již nic sebrati!“
Velitel do výměnku vstoupil
a pak ten nepořádek uviděl:
„Ach jó, Rusi zde byli!“
A hned vše z místnosti vyklízel.
Ze strožoků slámu vysypal na stlaní,
ostatní se dali do šúrování.
Když tak výměnek vygruntovali
pak svoje matrace a deky si vzali
a tak zde v klidu přenocovali.
Spal tam velitel a dva ranění,
jeden na noze obvaz měl, druhý na rameni.
Ostatní vojáci spali ve voze,
jeden z nich, co stráž měl
byl přes noc na noze.
Hlídal tak kamarády i koně,
prosil nás o pytel ovsy pro ně.
Emil mu pak pytel zrní dal
tak šťastný byl a stále děkoval...
Emil s Hájkem za humny s vojákem se bavili,
vyprávěl o tom, jak Brno dobyli.
Když Rusáci k Brnu se blížili,
Němci je na sudy s lihem vnařili.
Rusáci jak se lihu zmocnili,
jen vodku pili a neválčili.
Němci když viděli ten rozklad v armádě
prudce zaútočili na ně.
Každý Rusák flašku v ruce měl
na vojnu a samopal zapomněl.
Tak si Němci s nimi lehce poradili
a celou ruskou jednotku vyřadili.
My pak jsme proti Němcům bojovali
a Brno kousek po kousku dobývali.*

*Ten voják, co za humny držel stráž, byl jen kočí
že je to dobrý chlap, to mu všichni četli z očí.
On dosti pěkně česky mluvil,
že je původem Čech – se pochlubil.
Na to jim pak o svém rodu vypravoval,
jak a proč otec s matkou do Rumunska odcestoval.
Ti vojáci zbožní byli,
před jídlem vždy kříž dělali,
to nás velice překvapilo –
u Rusáků se to nevidělo.
Vojáci o stroje a zvířectvo velký zájem měli,
když u mlátičky byli – dlouho nad ní rokovali.
Když si stroje a hospodářství prohlédli,
navečeřeli se, umyli a do vozu zalehli.
Strážný s Emilem a Hájkem za humny stále seděl,
Hájek zvědav byl, jaký názor má,
aby jim něco o komunizmu pověděl.
„Pane, to jsem nečekal, že na to se budete ptát,
já myslel, že víte co je demokracie a co diktát?
Za rok jistě volby mít budete,
tak o svém osudu i vlasti si rozhodnete!“
Na věži půlnoc odbila
a tak beseda za humny skončila.
Když se rozcházel, Emil povídá:
„Vidíš Franc, jak ti to vysvětlil
a tys myslel, že je to nějaký debil!“
Druhý den k večeru se sešli zase,
probírali zemědělství –
a tu najednou se u nich objevilo prase.
Byl to kanec – ten čas se otec na selata zaměřil
a prasata choval,
Rumun, když otce viděl, hned za ním utíkal.
Byl překvapen, když takový kus viděl,
kanci „tata“ říkal – chtěl jej koupit,
velký zájem o něj měl.
Otec nemohl pochopit,
jak by mu mohl voják zase zaplatit.*

„Veliteli povím, že velkého „tatu“ máte,
a že ho rádi prodáte.
Velitel pro něj přijede a peníze vám dá –
tak na táboře před odchodem
bude veliká oslava.“
Otec mu toho „tatu“ slíbil,
když o něj tak stál a tak se mu líbil,
a pak se ho ptal, jak ho připraví.
„Dobré řezníky a kuchaře mám – všechno zpracují.
Část se nad ohněm upeče, něco se uudí,
k té oslavě všichni ruce přiloží – nikdo se nenudí.“
Tak to otec s Rumunem domluvené měl,
plácli si a každý po své práci šel.
Otec jej pak do baráku vzal
a o všem možném si s ním povídal.
Když ten voják do kuchyně vstoupil,
pozdravil a kříž udělal,
pak se posadil a se všemi debatoval.
Mluvili spolu o válce – otec vypravoval,
jak proti bolševikům v Rusku bojoval,
jak přes Rumunsko – Jugoslávii do Rakouska utíkal.
On pak fotky vyndal, ukázal všem manželku, děti i jejich
obydlí,
o všem hovořil a měl vše v živé paměti.
„Již přes rok jsem o nich žádnou zprávu nedostal,
modlím se za ně – abych ve zdraví se s nimi shledal.“
Debatovali o tom, co nás čeká a co nemine,
zda ten diktát zmizí – nebo horší nastane.
Oba pak na to stejný názor měli,
oba stejně Stalinově politice rozuměli.
Pak pravil, proč Stalin Prahu sám dobýt chtěl?
Když Praha proti Němcům povstala,
kde byla Rudá armáda!
Praha o pomoc volala – od koho pomoc dostala?
Ten Vlasov po boku Němců proti bolševikům bojoval,
když Praha volala – rozkaz dal
a Pražanům pomáhal.

Praha krvácela skoro týden
 a Američané u „čáry“ stáli,
 jako by se dál pohnout báli.
 Kdyby oni na „čáru“ nedali
 a Praze pomocnou ruku podali,
 byli by ji druhý den dobyli.
 To se však nestalo a vojsko u „čáry“ zůstalo,
 všechno dopadlo, jak si Stalin přál,
 a tak Prahu a váš lid pod ochranu vzal.
 Lidé jsou zde špatně informováni o Stalinově politice,
 jak vidím, všichni by mu rádi líbali ruce.
 Kdyby věděli, co všechno on na svědomí má,
 toto se před světem ukrývá.
 To vše jednou čas nám přinese
 pravda o Stalinovi a Rudé armádě na povrch vynese.
 Tu se na hodiny podíval,
 všem ruku stiskl a k vozu se ubíral.
 Ráno opět ten kočí s velitelem do kuchyně zašel,
 důstojník v ruce nějakou mapu držel,
 na mapě Polnou zakreslenou měl
 a tábor, který se u Dobroutova nacházel.
 Emil se hned nabídl a pravil:
 „Vím, kde tábor je a tam vás doprovodím...!“
 Výměnek do pořádku dali,
 rozloučili se, aby tak na čas k jednotce dorazili.
 Emil je ke „třem lípám“ dovedl a tábor ukázal.
 Děkovali a po cestě k Dobroutovu jeli dál
 a on pak zpátky ke Zhoři cestoval.
 Je to již čtrnáct dní
 a Rumuni pro „tatu“ nejedou, a možno je, že vůbec nepřijdou.
 „Když jsme slovo dali, tak počkáme ještě chvíli,
 vždyť tábor a Dobroutov ještě neopustili!“
 Prý kříž z břízy sestavili
 a v Dobroutově na plácku postavili.
 Věděli tak, že brzy se budou vracet do své vlasti
 a tak jim přibýlo s oslavou trochu starosti.
 Důstojně se všemi se pak rozloučili,
 děkovali Bohu a všem, když kříž posvětili.

*Tak před oslavou k nám zajeli s potahem
kanci do tlamy provaz dali
a vedli ho z chlívku ven.
Otec koukal: „Klec nemají,
jak ho budou nakládat?“
A tu viděl, jak ten „tata“
do vozu musel sám cestovat.
Velitel otci dobře zaplatil
on zas byl rád, že dobře nakoupil.
Rozloučili se a k Dobroutovu jeli
a na rozlučku nám ve dvoře jejich píseň pěli.
Tu radost, že domů pojedou
jsme všichni poznali,
přáli jsme jim, aby své drahé brzy objali.*

Hana Sobotková

Moje vzpomínky na mateřskou školu v Polné

První mateřská škola v Polné byla založena roku 1937. Navštěvovalo ji celkem 42 dětí a od té doby se školka stala součástí života města. Téměř po celou dobu svojí existence se však instituce potýkala s nedostatkem místa. V protektorátním období došlo k uzavření mateřské školy, která byla znovu zprovozněna v roce 1945 v areálu polenského zámku. Neradostná doba okupace a konce války se svým způsobem připomenula i dětem, kterým nejprve němečtí vojáci zničili jejich jedinou a oblíbenou houpačku na zámku a poté poškodili další hračky i celkové vybavení mateřské školy příslušníci ruské a rumunské armády. Od 20. října 1945 byla školka nově umístěna v budově dívčí školy na Poděbradově ulici. Při zápisu v roce 1946 bylo přijato 51 dětí.¹

V roce 1949 byl zahájen provoz v nové, dřevěné budově, která byla natřena na zeleno. Já sama jsem se do Polné provdala v roce

---

¹ Šorfová, Pavla: *Historie a vývoj mateřských škol v Polné v letech 1970–2012*. Bakalářská práce obhájená na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové, 2013.

1960 z Luk nad Jihlavou a ihned jsem nastoupila místo učitelky zdejší mateřské školy. Dřevěnou budovu tak mám v živé paměti. Stavba však v žádném případě nevyhovovala potřebám dětí i personálu. Místnosti byly tmavé, podlahy se prohýbaly; uprostřed místnosti byl umístěn nosný sloup, který držel celou konstrukci střechy a který překážel jak při hrách dětí, tak hlavně při cvičení. Jídelna kapacitně nedostačovala pro všechny děti, které se musely při jídle střídat. V budově byly pouze dva záchodky, a to i pro dospělé.

U mateřské školy byla pěkná zahrada, kde se však nacházely především staré ovocné stromy, které již mnoho ovoce neunesly. Doslova „kamenem úrazu“ byl kamenitý dvůr před budovou, na kterém se při dešti tvořily louže; kuchyň byla umístěna naproti dřevěné budově školky, kde zároveň fungovala školní družina pod vedením paní učitelky Boženy Nápravníkové ze Záborné. My, učitelky ze školky, jsme musely přenášet obědy pro děti z kuchyně přes dvůr. S tím se mi pojí vzpomínka – jednoho dne odpoledne jsem z kuchyně přes dvůr nesla velký hrnec čaje dětem ke svačině. Zrovna na mě zavolala paní kuchařka Drápelová, já jsem se za ní ohlédla a zakopla jsem o špici kamene. Hrnec s čajem se vylil na dvůr a já si odřela obě kolena. Hned jsem vzala motyčku a chtěla jsem kámen vykopat. Děti, jak mě viděly, okamžitě mi šly pomoci různými dřívky a lopatkami. Po vykopaném kameni, kterého byl pořádný kus, jsme pak s dětmi vzniklou díru zasypaly.

Přes veškeré nedostatky materiálního charakteru vládly ve školce krásné vzájemné vztahy mezi zaměstnanci, hlavně však láska k dětem. Mě osobně přijímala jako novou učitelku paní ředitelka Jana Peřinová z Karlova náměstí. V 60. letech zde působily učitelky Marie Benešová, Drahomíra Koláčková, Zdenka Štěpánková, J. Hintenausová, Miroslava Smerekovská a také Marie Neprašová. Výbornými kuchařkami byly paní Růžena Drápelová, Božena Součková a M. Šicová. K zaměstnancům mateřské školy patřila neodmyslitelně také uklízečka, paní Božena Fišerová. Se všemi se dobře spolupracovalo.

Po dvou letech od svého nástupu do mateřské školy v Polné se mi narodila dcera Hana, která se mnou brzy začala do školy chodit. Kolem roku 1966 odešla na mateřskou dovolenou ředitelka Jana Peřinová, kterou jsem poté ve vedení školky jako ředitelka zastupovala.

Sice již v roce 1962 nám bylo tehdejším novým předsedou Městského národního výboru v Polné Bohumilem Oberreiterem oznámeno, že se plánuje stavba nové budovy pro mateřskou školu, ale celá věc se protahovala. Nejprve byla v letech 1967 až 1968 školka provizorně přemístěna do bývalých kanceláří národního podniku Elchron. V těchto nevyhovujících stísněných prostorách, kam jsme spadli jako z bláta do louže, jsme mohli plnit úkoly výchovy malých dětí dosti obtížně. Klempíř z Karlova náměstí, pan Musil, byl nucen každý týden čistit odpady, protože staré a rezavé odpadní roury už řádně nefungovaly. Nebezpečné byly i roury od kamen – v zimě se stalo, že část roury spadla na zem a vzniklý drobný požár jsme museli hasit minimaxem. Ještě, že děti byly tou dobou na procházce. V těchto poměrech byly děti umístěny až do ledna 1970.

Dne 15. ledna 1970 jsme se konečně dočkali slavnostního otevření nové budovy mateřské školy na Varhánkově ulici. Přítomno bylo více kompetentních osobností, jako byli předseda národního výboru Bohumil Oberreiter, ředitel M. Tvrdík, J. Zvěřinová a jiní. V této nové školní budově bylo zapsáno 140 dětí (školka byla určena pro 120 dětí a jesle pro dalších 25 dětí).² Já sama jsem si však nové budovy školky příliš neužila, protože v roce 1973 jsem odešla jako ředitelka mateřské školy do Zhoře, kde jsem pracovala 17 let. Teprve jeden a půl roku před odchodem do penze jsem se vrátila zpět do Polné. Ředitelství ve školce před mým odchodem do Zhoře převzala Marie Kohoutková z Dobronína.

V době svého působení v polenské školce jsem prožívala se zaměstnanci a dětmi všechna stěhování a těžkosti, při kterých jsem zažila veselé i méně radostné příhody. Moje zaměstnání se mi však vždy líbilo a na malé děti ráda vzpomínám. Svými vzpomínkami bych ráda přispěla k dokreslení historie poněkud opomíjené školní instituce, která má v Polné své místo již přes 75 let, a jejíž vývoj od roku 1970 nedávno ve své bakalářské práci zpracovala Pavla Šorfová.

---

² Při stavbě budovy odpracovali zdejší občané svépomocí 16.179 hodin. Náklad na stavbu představoval 5.349.500,- Kč. Prchal, Jan: *Polná ve 20. století*. Nakladatelství Linda: Polná 2006, s. 97.

Učitelky mateřské školy v 60. letech – zleva Marie Benešová, Miroslava Smerekovská, Hana Šobotková, Marie Kohoutková, Zdeňka Klusáčková, Marie Neprašová a Ivanka Jeklová (archiv autorky).

V horní řadě zleva: učitelka Hana Šobotková, zdravotní sestra Moravcová, uklízečka Božena Součková, kuchařka Růžena Drápelová, pomocnice kuchařky Marie Šicová, učitelka Marie Benešová (archiv autorky).

V roce 1999 obdržela redakční rada sborníku Polensko od ThMgr. Václava Merunky z Dobronína sbírku písní a veršovanéky z období kolem Hilsnerovy aféry. Ve stejné době zpracovala PhDr. Věra Thořová, CSc. z Etnologického ústavu Akademie věd ČR obdobné téma pod názvem *Ohlas Hilsneriády v lidovém zpěvním repertoáru*. Její příspěvek vyšel v časopise Český lid, roč. 87, č. 2/2000 na s. 107–134. Pro svou práci čerpala autorka poznatky také ze sbírky Václava Merunky. Z důvodů určité duplicity nebyl tehdy příspěvek pana Merunky na stránky Polenska zařazen. Jelikož je práce Václava Merunky v lecčemž přece jen odlišná a navíc od vydání studie dr. Thořové uplynulo již 15 let, zařazujeme zpracování tohoto tématu Václavem Merunkou na pokračování nyní.

redakce Polenska

Václav Merunka

Kramářské a jarmareční písně z období tzv. Hilsneriády

Význam a důležitost kramářských a jarmarečních písní, které provázejí českou literaturu od doby vynálezu knihtisku, nebyl často doceněn, neboť šlo o tvorbu neoficiální a anonymní. Ovšem jejich vliv na prostý lid v dobách, kdy písemnictví bylo vyhrazeno vyšším společenským vrstvám a šlechtě, je nepopíratelný. Přesto, že písně mají často charakter pamfletu a satiry na některé stavovské celky národa, někdy se věnují vypravování o nových věcech nebo mají úlohu politickou, morální, a nechybějí ani modlitební a kazatelské důrazy. S příchodem nové průmyslové revoluce v 19. století však dopad kramářských písní postupně mizí.¹

Proto lze formálně zařadit písně a básně z doby Hilsneriády (1899 a 1900) také do tohoto druhu lidového umění. Ale jistý rozdíl je ve faktu, že počátek Hilsneriády je přesně datován a obsahem písní jsou žijící a konkrétně jmenované osoby. Domnívám se, že u vzniku těchto písní lze stopovat i společenskou objednávku. Jak dramatický průběh celé události, tak i osudy domnělého původce a viníka události, jednání ostatních protagonistů jsou dokladem českého antisemitismu. Protižidovské pogromy, propukající opakovaně v národech celého kontinentu, oživují čas od času i více či méně latentní český antisemitismus, který má podporu úzkoprásného českého měšťáctví a pokřivené morálky a do jisté míry je podporován i oficiální habsburskou politikou a jednotlivci katolické hierarchie (např. knihami premonstráta P. Rudolfa Vrby). Nebylo divu, že vzedmutá hladina veřejného mínění stvořila poezii, bez níž by se česká literatura nesporně obešla. Protižidovské písně a básně vyhovovaly průměrnému vkusu nenáročného čtenáře laciných kalendářů i klerikálního tisku. V tom vidím překonanou funkci těchto písní – pomoci

---

¹ Novotný, Miloslav: *Doslov*. In: *Špalíček písniček jarmarečních*. Praha 1940.

lacině propagandy (a někdy i církevně moralistickou dikcí jakoby opsanou ze životopisů svatých) působit hlavně na city a odsoudit předem označené jednotlivce i skupiny lidí nebo rasy jako vyvrhele národa. Jako davová psychóza se písně neminuly účinkem a její ohlasy přetrvávají až do doby, kdy židovská pospolitost prochází největší tragédií celých svých dějin – holocaustem.

Jedinečným způsobem to vystihuje Jiří Kovtun v závěru práce *Tajuplná vražda*: „*Spiklenci... si plně neuvědomovali, že hrají hru spiklenců na vyšší úrovni (politiků, žurnalistů, advokátů, poslanců); podobně Hilsner nevěděl, že se o něho hraje složitější hra, hraná dnes jako před několika sty, před tisíci lety. Spiklenci ani Hilsner neměli v úmyslu vstoupit na největší historické jeviště, byli spokojeni s Polnou. Oni i on patřili k české společnosti. Hilsner k ní patřil, protože patřil do Čech. Mluvil česky, měl české kamarády, šlapal chodníky českých měst a cesty českého venkova. Patřil do Čech jako ostatní čeští podomní obchodníci, tuláci a žebráci. Jestliže nepatřil se vším všudy k tomu, čemu se říká český národ, patřil se vším všudy k tomu, čemu se říká česká země. Se svou nedostatečností, se svou nedokonalostí byl jeden z nás.*“²

Po více jak stu letech od svého vzniku nám některé písně zde zveřejněné už asi mnoho neříkají. Ale platí i pro nás jistě memento z těchto protižidovských písní – kultivovat lidské vztahy snášenlivostí a pochopením.

Písně a básně ze soukromých sbírek a z archivů Městského muzea v Polné a Klubu Za historickou Polnou

1.

Vyvrácení Jerusáléma neb židovská deputace v Německém Brodě³

Poslyšte přátelé málo, co se v městě Polné stalo,
hrozně velké neštěstí na Karlovu náměstí

Židy stihl krutý osud, ruka se mi chvěje posud,
lid ten zcela nevinný, trýzněn byl bez příčiny.

Dav se přihnal s plnou mocí, vyzbrojený v temné noci,
an měsíc již nesvítil, byl by bolest pocítil.

Kameny jak mlýnská kola házely do oken zdola,
Schöne Resi umrlá, za kamny se uprdla

S policajtem žid šel domů, natrefil se právě k tomu,
když mu někdo opodál, cihlou pokoj luftoval.

² Kovtun, Jiří: *Tajuplná vražda*. Praha 1994, s. 552.

³ Městské muzeum Polná, Po-FS 47949.

Ráno židovští předáci sepsali hned suplikaci,
poslali s ní Ludvíka, obratného řečníka.

Žid ujíždí jako střela, zem se pod ním třese celá,
na hejtmanství do Brodu, přednést jejich nehodu.

Před pány tu řeční vřele, pojd'te, chraňte israele,
zle je v Polné se židy, upadneme do bídy.

Honem, sic je po nás veta, stelnej Baš nám z toho zmetá
rabín dostal koliku, zastaňte se Icíků

Chraňte, braňte Israele, chcete-li tu sedět déle,
židům nesmí nic se stát, od nich stojí celý stát.

Chraňte, braňte Israele, chcete-li tu sedět déle,
vemte na ty kujóny, armádu i kanóny.

Tu pan hejtman k deputaci: „půjdem chránit Vaší Náci“,
a hned stálo v rychtou patnáct silných četníků.

Když do Polné zavítali a ten pasár uhlídali,
padal ten pán ubohý, z jedné mdloby do druhý.

Že dělali velké rauty, zmocnili se Vinci, Franty,
odvedli je nahoru, dali je za závoru.

Ihned, jak pořádek káže, zesílili všechny stráže;
před dům žida Ludvíka postavili četníky.

U Poláčků, u Hellerů, u Furchtů a u Šchillerů,
u Šubertů, u Bašů rozbili vše na kašu

Když pořídil na hejtmanství, došel ještě na děkanství,
tam shrnuv tlustý ret, řečnil vele gebildet.

Phane děkan, to je sphráva, vy jste zdějších kšest'an hlava,
račte žičt: Vy kšest'ane, ať to jednou pšestane.

Tu pan děkan: „Žide milý to co jste si nadrobili
to si sami vyměťte, mne do toho nepleťte.“

Vše se svezlo na kšest'any, židé byli v Polné „phány“,
ten co v lese holku zabil, je prý kšest'an – nekrofil.

Ty křest'any, to je banda, vždyť tu holku zabil Janda,
v židech jeden křik a řev, vždyť měl šaty samou krev.

Však se židé zapotili, než noviny uplatili,
protekce a zlat'áky očistily židáky.

Očistily jen na krátce, žid uvázne na oprátce
šibenice – konopí za kejhák ho uchopí.

Koncem dubna jedné noci, přitáhli též s celou mocí
všechny zbraně vojáků ku ochraně židáků.

Pro ten případ, když se smrkne, jestli se zas něco shrkne
by měli na obranu zpakovanou armádu.

Z dišperace pro ten svízel, pojednou jim rabín zmizel
jestli z toho neblázní, odjel tedy do lázní.

2.

Starý Šmůle zůstal nad přiznáním se Hilsnera k vraždě a prozrazením jeho spoluvíníka celý „khareles“⁴

Hilsnerleben! Aj, vaj, vaj,
Cos to synku udělal?
Celý svět teď o nás mluví
zde se na nás mračí góji
a to víš
že to všecko zatušovat
nejde již.

Hilsnerleben! Aj, vaj, vaj,
po ten celej českej kraj,
gojimi jsme odírali,
žádný kšeft nám nebyl malý
a dnes vaj
tys nám na tom velkou kaňku
udělal.

Hilsnerleben! Sprostáku,
cos udělal hlupáku:
znáš z Talmudu zlatá slova
a to nevíš, že se nemá
žádný žid
od gojima nikdy nechat
polapit.

---

⁴ Městské muzeum Polná, Po-FS 47951, s. 17.

Hilsnerleben! Vaj! Aj, vaj,
špatně synku's počítal,
dnes už s goji nejsou žerty
derou židi jako čerti:
a ty – slyš
naše plány nám tak hloupě
pokazíš!

Hilsnerleben! Ostudo
nešikovná obludo,
Celý svět jsme blamovali
nevinným jsme tě dělali
a tu – máš
ty se až už po rozsudku
sám přiznáš?

Hilsnerleben! Aj, vaj, vaj,
teď, už ať ti provaz daj
měls hlupáku držet hubu
a nedělat nám všem ostudu
přece víš –
nahore, že „naši“ něco
zmohou již.

Hilsnerleben! Vaj, aj vaj
čert aby tě za to vzal,
co nás to již peněz stálo
by se všechno nák vyhládlo
a ty – vaj,
vyzradil si s kýms Anežku
podřezal!

Hilsnerleben! Vaj, aj vaj
Toho jsem se nenadál
Má být zase proces nový
ten vypadne hůř, než prvý
nebo víš –
zradils, přiznal! – a teď hájit
těžko již.

(pokračování)